

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAJJA.

FŐMUNKATÁRSÁK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ,
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Nők az egyházi életben.

Irta és a pozsonyi evang. theol. akadémia felolvasó ülésén, 1904. márczius
19-én felolvasta Perczelné Kozma Flóra.

Mélyen tisztelt hallgatóság! Midőn a legnagyobb meghatottsággal mondom hálás köszönetet azon rendkívüli kitüntetésért, hogy nekem — gyenge és szerény munkásnak — e nagytekintélyű helyen lehet alkalmam néhány gondolatomat kifejteni, legyen szabad első sorban magát azt a kérdést tisztázni, hogy *mit* keresnek tulajdonképen az asszonyok az egyházi életben.

Nem akarok ezuttal arra a sereg nőmunkásra hivatkozni, kik a közelebbi multban kisebb-nagyobb mértékben buzgólkodtak reformált egyházaink ügyében, hanem vissza pillantva a *régmultra*: Krisztus urunk idejére, hivatkozom az ő anyjára *Máriára*, ki, midőn Jézus az ő *láthatatlan, eszmékben élő* egyetemes egyházát, az összes emberiség számára szervezte, — hűségesen mellette állt mindig; nem azért, hogy talán ő is részt vegyen a fenomenalisan nagy, *megváltói* munkában — hanem, hogy apró szolgálataival, nőies *megfigyelő* képességével, *érző szívével* mindig oda terelje Jézus figyelmét, hol legtöbb volt a szükség reája!

Szinte hallani vélem a sok apró figyelmeztetéshez szoktatt, gondos anyai hangot: fiam *elfogyott a boruk* . . . . s ime, amint modern theologusaink magas színvonalon álló magyarázataiból is látjuk, a jézusi eszmék csakugyan *ott* változtatták át mindig az izetlen, erőtlén „vizet“ ama nevezetes, hathatós „borrá“, a hol legnagyobb volt a hiány benne.

S midőn a megváltói hatalmas nagy munka az utolsó tragikus jelenetével együtt „elvégeztetett“ ismét asszony: *Mária Magdolna* vitte meg a biztató hirt, hogy nem kell félni, nem

kell elcsüggedni — az *eszme él* és hatni fog . . . . . Krisztus feltámadott!

Én több és más természetű női munkát nem is idézek, mert egyházainkban való működésünkre nézve, csak e két feladatot látom a magunk számára kijelölve: mindig oda terelni a jézusi eszméket, a hol legnagyobb a szükség azoknak *átváltoztató erejére* és rendithetlenül hinni az *eszme* diadalában!

A világért sem merném tehát azt állítani, hogy reformált egyházainknak van szükségük nőmunkásokra, mert ahogy tapasztalhatjuk, mindegyik protestáns egyháznak megvannak a teremtő, valósággal megváltói munkát végző férfi erői, melyek számolva a korszellemmel, magasabb izléssel, *valósággal viszik* egyházaikat a *halhatatlanság*, az Isten országa felé, hanem én *megfordítva* látom a dolgot: nekünk asszonyoknak, anyáknak, családjainknak és ezek által *magyar társadalmunknak* van legnagyobb szükségünk arra az erőre és *iellegre*, mely reformált egyházainkból sugárzik ki!

Tehát mi nem *viszünk* egyházainkba eszmét, hanem azoknak érdekeiért munkálkodva, azoknak mélységeibe hatolva, *önkéntelenül* és *ösztonszerűleg* visszük át azoknak erejét a társadalom egyes rétegeibe. A protestáns női munka ennél fogva épen abban különbözik a más vallástól, hogy célja nemcsak szűk kört képezve, *kivonni* magát a világi életből, hogy csak vallásos összejövetelekben, imádkozásban és szegények támogatásában nyilvánuljon az, hanem észrevétlenül vive azt be a modern élet minden ágába, első sorban *azokba* igyekszik a protestáns eszméket átültetni, hogy ezek azután *felülről* sugározván lefelé, *gyökeresen* gyógyithassanak minden bajt!

Nem azon iparkodunk tehát, hogy *visszariasszuk* az embereket a világi élettől és szerepléstől, hanem inkább igyekezünk előttünk *azi az állapotot* megvilágítani, hogy *milyen* lehetne a modern élet *protestáns* jellemmel és erővel egyesülve! Engedje meg tehát az igen tisztelt közönség, hogy ezuttal is ne annyira a nők munkáját ismertessem az egyházi életben, hanem inkább azt kívánjam bebizonyítani, hogy mennyire jogos munkálkodásunk a protestántizmus szolgálatában és hány ok szolgál arra, hogy mi protestáns asszonyok vállvetve iparkodjunk egyházaink szellemét legalább a *jövő társadalom* számára biztosítani!

Mert hiába is fáradunk mi addig *néhányan* a néppel, hiába támogatjuk azt tőlünk telhetőleg, csekély pénzzel és még annyi jóakarattal, szeretettel, hiába javítgatjuk annak erkölceit, míg a *felsőbb* rétegek zöme, a magasabb társadalom, nemcsak hogy nincs áthatva a krisztusi jótékony szellemtől, hanem nagyon sok esetben erkölcsileg és jellemileg is rossz példával jár elől. Mindnyájan ismerjük azt a régi, de igaz közmondást: *fejétől* romlik a hal.

Vessünk csak egy pillantást a magyar fővárosi életre és viszonyokra, hogy meggyőződhesünk arról, vajjon csakugyan annyira „fogytán“ van-e ismét társadalmunk „bora“, hogy még a mi *asszonyi* beavatkozásunkra is szükség van?!

Ha a politikai életet nézzük, azt találjuk, hogy sok esetben csak a *személyes* érdek, *személyes* „politika“ vezeti a szereplő embereket; ritkább a meggyőződés, elv, önértzet és komoly, *számottevő* munka, mely az ország és ezzel együtt a nép javát mozdítaná elő.

Ha a különféle hivatalos életet szemléljük, észre kell vennünk, hogy nem mindig az érdemé, a szorgalomé a jutalom, hanem sokszor a hatalmas, felülről jövő „protectio“ minden más hiányt pótol. Valamint a dolgozókat sem mindig az ügyszereket, a közös cél iránti lelkesedés, hanem legtöbbsnyire talán csak a hiúság vagy kapzsiság vezérli munkájukban.

Ha a modern irodalom legifjabb ágát tekintjük, azt látjuk, hogy az egészen eltérően a természetes logikától, a magasabb eszméktől, az esztetika fogalmától egy egészen ferde, beteges külföldi léha hangot utánzó irányt követ s bizony megtörténik, hogy 22 – 25 éves fiatal írók műveit, mi idősebb asszonyok sem igen olvashatjuk. Előkelő fővárosi színházainkba már alig-alig mehetünk mi asszonyok, mert az ottani előadások nemcsak a normális jó izléssel, hanem nagyon sokszor a *tisztességgel* ellenkeznek! Az ifju költők is inkább saját beteges *egyéniségüket* és gondolatvilágukat éneklik, semhogy *általános* igazságokért, *általános* érdekekért küzdenének, mint a régebbi gárda. A philosophia egy része is *emelő* hatás helyett lelkiismeretlenül *leverő* tanokat hirdet.

A festőművészet egyik iránya majdnem élvezhetetlen a

szeccessio miatt, mert kevés kivétellel a legtöbb művész teljesen eltérőleg a természettől, szintén csak saját agyának szeccesios szüleményét aplikálja vászonra — lehetetlen színekkel ékesítve azt. A XX dik század művészetének jelszava: kövesse a természet a művészetet, a művészetnek nincs szüksége a természet szépségeire. De hála Istennek a természet még eddig nem követte a modern művészet jóakaró tanácsát és megmaradt az ő fenséges egyszerűségében.

Még a hangversenyeken sem hallunk már annyi összhangzatos, érthető és élvezhető zenét, mint azelőtt, hanem következetesen a többi kultuszokhoz, szintén inkább a chaotikus zürzavarok járják, melyek nem annyira a lélekre és szivre, mint inkább csak az *idegekre* hatnak izgatóan és fárasztóan.

Természetesen abban a társadalmi életben, különösen abban a budapesti jour-világban, melyet *ez* az irodalom, *ez* a művészet, egyáltalán *ilyen* példa és izlés vezérel, épen oly kevés a *reális* alap, épen oly kevés a mélység, a természetesség, egyszerűség, őszinteség, egyszóval a *szív*, mint magokban a vezérirányokban!

Különben azt sohasem lehet megállapítani, hogy az *irányok* befolyásolják-e a társadalmat és *izlést*, vagy a társadalom *rossz izlése* tereli a különféle kultuszokat hasonló irányokba? Ez egy örökös kérdés marad, akárcsak az orvosi tudományban a komplikált gyomoridegbaj kérdése!

Az az egy bizonyos, hogy a *kereszténységgel* oly annyira tüntető, meglehetősen antiszemita magyar *gentry*-társadalomban még mindig gyakori a rangkórság, nagyravágyás, örületes fényűzés, üres mulatozás hajhászata, itt-ott meglehetősen laza erkölcsökkel vegyítve, pedig tudvalévőleg épen ezen tulajdonságok *ellen* demonstrál Jézus egyszerű vallása!

A társadalmi hang ennélfogva sok helyen üres és léha; az elnyomottabb rétegekre nem sok gond van fordítva; a családi élet kultiválására és a társadalomban való *komoly* és *jótevény* működésre nem jut idő; a gyermekek csak felületesen, *külsőleg* lesznek nevelve, a cselédek agyon hajszolva s kevés bérért méltatlan bánásmódban részesülnek stb

Nem csoda, ha mi protestáns asszonyok előszeretettel ke-

resünk menedéket egyházainkban, s szinte fanatikusán belemerülve azoknak puritán, becsületes tanáiba, minden áron azokkal szeretnők társadalmunkat reformálni!

Nem csoda, ha el-el gondolkodva a körülöttünk látottak és tapasztaltak felett, lelkünk vissza-visszaszáll egy *szébb* korszakba, egy *realisabb* és mégis *ideálisabb* világba, midőn még képesek voltak az emberek *eszmékért* küzdeni és az egyéni hitért és meggyőződésért *életüket* és *vérüket* is odaadni!!

Ez a reformáció korszaka.

Akkor majd minden ember az *igazság* és *őszinteség* után törte magát . . . . ma majd minden dologból, majd minden kultuszból *épen csak ez a kettő hiányzik!* És e szeccessió, zürzavaros világ közepette, mintegy jóleső álomban — *messziről* vélem hallani a hatalmas, korszakot alkotó hangot: „Itt állok — másként nem tehetek!!“

Itt állok, másként nem tehetek . . . . én nem tudom, jól fogom-e fel a dolgot, de én úgy érzem és úgy is éreztem mindig, hogy a hatalmas jelszó nemcsak az *összes reformált egyházaknak*, nemcsak az egész, a szó teljes és *legmagasabb* értelmében vett, *protestantizmusnak* jelszava, hanem egyttal az egész művelt társadalomnak egyedüli alapjául kellene szolgálnia!

„Itt állok, másként nem tehetek“ ezen vallomással alapította meg *Luther* a *lelkiismeret* gyönyörű vallását; ezen jelszónak köszönhető, hogy a reformáció nem egyetlen, formába öntött, kiszabott vallást produkált az emberiség számára, hanem *egy* hatalmas erkölcsi alapra támaszkodva, *egyetlen* jellemfejlesztő erővel működve — *a szó teljes értelmében az egész művelt és érző világ számára kiszolgáltatta az eszméket!*

Csak az *alap* legyen *szilárd*. csak a *jellem* legyen rendíthetetlen, akkor nem kell félni az eszméknek különféle irányokban való szárnyalásától; mert *biztos* alaptól kiindulva — csak *Isten felé* emelkedhetnek az eszmék!

Mindazok az emberbarátok, reformátorok, felfedezők és ujitók, kik *Luther*t követve és *erre az alapra* támaszkodva, *mindig* és *minden körülmények között* úgy „állottak“, a hogy *lelkiismeretük* szerint „másként“ nem tehettek, hűséges és méltó utódai voltak nagy mesterüknek és egytől-egyig becsülettel

dolgozó munkásai a reformáció örökkétartó nagy munkájának . . . . .

De a *lelkiismeretnek* eme fenséges vallása ennél fogva nem maradhat meg kizárólagosan egyházaink tulajdonának, mert ezen eszményi protestantizmusnak különben sem annyira az életen *kivül* külön czeremoniális módon lehet adózni, mint inkább be-
vive azt az élet minden fázisába, a szó teljes értelmében *át kell azt teljes lélekkel élni!*

„Itt állok, másként nem tehetek.“ Ha a reformációnak eme gyönyörűségese jelszavát bevihetnők a mai társadalomba — először is a *politikai életbe!* Ha minden „honatya“ úgy „állana“ meg ellenfele és az ország színe előtt, a hogy lelkiismerete parancsolja — talán kevesebb szomorúsága lenne szegény hazánknak! Akkor is lennének küzdelmek, harcok, összekülömbözések, mert hiszen megmondta Leibnitz, hogy két falevelet sem lehet teljesen egyformát találni, hogy ne lennének az *eszmék* különbözők egymástól; de a *nemes* mérközések, a *nemes* ambícióból származott harcok világerért sem gyengíthetik annyira az ország erejét és tekintélyét, mint a *lelkiismeretnélküli* dulakodások!

Hiszen nem is volna talán szép, nem is volna igazán *értékes* az élet, ha nem küzdenének minden téren a különböző nézetek, különböző eszmék egymással; csak *nemesek* legyenek a fegyverek, csak *meggyőződésből* eredjenek a harcok és *egyéniségekről* tegyenek bizonyosságot a küzdelmek, csak a szeretet és türelem zászlója alatt folyjanak a csaták — akkor talán maga az *Isten* is kedvét találja bennök . . . .

„Itt állok — másként nem tehetek“ a lelkiismeret eme önérzetes mondását kellene a *bürokratizmus* minden ágába bevinni, hogy mindig igazságosan a tehetségé, szorgalomé és tisztességé legyen a jutalom, a szükségben levőké a *segítő kéz*; amily felemelt fővel „állhatna“ akkor a felebbvaló hivatalnokai előtt, ugyanugy bizalommal és tisztelettel állanának meg azok vele szemben; a *lelkiismeretes* és *együttes*en végzett munka jóleső tudatában, pedig valószínűleg mindannyian egyforma önérzettel, a rájuk bizott *közösügy* előtt.

Ezen mondást kellene az újabb irói gárda egy részének

is figyelmébe ajánlani, hogy ne oly irányt szolgáljon, amely az emberiségnek csak kárára és súlyedésére, a legjobb esetben az ízlés elromlására szolgál, hanem ha már képtelen *emelő, művelő* hatásra, legalább „álljon“ meg tisztességgel és normális egészséges észjárással olvasó vagy hallgató publikuma előtt! Hiszen az irodalom általános elfajulásából, színházi előadásainkból, és ezeknek közönségünk részéről való mohó acceptálásából láthatjuk legjobban, hogy mennyire nélkülözi még mindig társadalmunk a *protestáns* jellegét.

A protestantizmusra ráfoghatja esetleg az erősebb kritika, hogy rideg, egy bizonyos tekintetben, hogy merev, talán némely dologban szörszálhasogató, hanem a *beteges*, természetellenes, *szecsessiós* hajlamoknak még csak nyomát sem találhatjuk benne. A protestantizmus nemcsak a lelkiismeret, hanem ennél fogva *tipikusan az erkölcs vallása*; hiszen mondhatni, hogy már pusztá *megalakulása* szinte az elzüllött erkölcsi állapotok *reakciójaként* tekinthető!

Hogy mást ne említsek, ki ne ismerné az ugynevezett genfi reformációnak egész a tulságig vitt szigoruságát, mely szerint a legkisebb szabadabb magaviselet, könnyelműbb mulatság a legkérelmelhetlenebb szigorúsággal lett büntetve. Ez valószínűleg csak annak tulajdonítható, hogy a reformátorok valószínűleg megundorodva a léha erkölcsök látásától, önkéntelenül estek a másik tulságba.

Vajjon mit szólnának a protestántizmus szigoru erkölcsőrei, ha véletlenül egy este egy divatos budapesti színházelőadáson ébrednének új életre?

Áttérve röviden a philosophiára, vajjon az a modern philosophus, ki egész élete tudományát, egész élete fáradságos munkáját arra szenteli, hogy minél apróbb részletezéssel, kérelmelhetlen pontossággal bizonyítsa be előttünk, hogy mily kétségbeejtően a *véletlen szeszélyének* vagyunk productumai, *miképen* „áll“ meg az emberiség színe előtt? Valamint elborzadok attól a gondolattól, hogy az orvos az előtte vergődő, mindenáron, *öszönyszerűen* az élethez ragaszkodó betegnek *szemébe* mondja, hogy *menthetetlenül* el van veszve, ugyanoly *kis* ember előttem az a *nagy* tudós, ki miután maga nem tud semmi *magasban*,

semmi *szépben* és *jóban* hiinni, szeretné egy csapással az egész világ reménységét tönkre tenni. Ebből viszont azt is tapasztalhatjuk, hogy magával a *pusztá őszinteséggel*, egyéni meggyőződéssel még nem mindig állunk helyt az emberiséggel szemben. Mert ha az őszinteség nincs egyuttal jóakarattal, szeretettel és humanitással vegyülve, lehet rettenetesen deprimáló, sőt a legtöbb esetben sértő és kétségbeejtő.

Ha valaki nem tudja eléggé méltányolni a keresztény eszmék humanitását, olvassa csak el a multból Schopenhauer vagy Büchner száraz és leverő tudományát, lehetetlen, hogy egy mélységes szeretetet és bámulatot ne érezzen *Jézus Krisztus* iránt, ki viszont az egész életét, az egész tudományát, ambícióját csak arra az *egy* feladatra szánta, hogy a sok bajjal és töprengéssel vesződő szánandó emberiség számára, minden áron, *örök időkre* szóló, lelki megnyugvást szerezzen, és az utolsó keserves perczig *helyt álljon* előtte!

Talán merésznek találja az igen tisztelt közönség, hogy még a művészetre és zenére is Luther karakterisztikus mondatát merem alkalmazni. De én megvagyok róla győződve, hogy a protestantizmus szelleme okvetlen visszavinné a művészet minden ágát a természetességhez és a *természet* iránti szeretet-höz. Hiszen a protestantizmus egyuttal a természetesség és egyszerűség puritán vallása. A modern protestantizmus éppen a *természet* bámulatos szépségében, *változatlan* rendjében, harmonikus egészében, látja egyik főokát az Istenben és az ő *változatlan* bölcsességében való hitnek. És vajjon lehet-e valami fölemelőbb és szebb minta a művész előtt, mint az Istennek kijelentése?

Vajjon a templomot, az Istennek házát, nem a protestantizmus szabadította meg a természetellenes diszitésektől, cifraságoktól, és ha némi tekintetben tagadhatatlanul vétett is ezáltal a művészet ellen, de már azzal a ténynyel, hogy mellőzve a mesterséges félhomályt, festett képeket, szobrokat, kárpótlásul a világos ablakokon keresztül nyitott útat az *ég* természetes színének és a *nap* arany sugarainak, szerintem elvitázhatatlanul jelét adta annak a hajlamának, hogy az Istennek *utánosztatlan* tökéletes művészetét minden más művészet *föle* helyezi.

Szerintem tehát a protestantizmus a művészettől is a természethez való visszatérést és annak minél *hűbb reprodukálását* követeli. Valamint reális és mégis annyira ideális voltánál fogva a művészet minden ágától azt kívánja, hogy a mellett, hogy mindig *ésszel* felfogható, *érthető* dolgot gyakoroljon, azért ne csak a pusztá értelemre vagy felületes érzékekre, hanem első sorban a *lélek* és *szív* mélységeire hasson, hogy ezáltal képes legyen *magasabb* és *ideálisabb* gondolatokat ébreszteni az emberiség számára.

„Itt állok, másként nem tehetek“, ezt a mondást ajánljuk mi protestáns asszonyok a fényűző, gazdagabb, előkelőbb, ugynevezett *magasabb* osztály figyelmébe is, hogy az első sorban a *mostohább* sorsuakkal szemben és az elnyomottabb osztály előtt „álljon“ ugy, a hogy a *XX. század keresztény lelkiismerete* valóban megköveteli.

Akkor aztán nem volna szükség a Budapesten nem rég hangoztatott „legideálisabb“ anarchizmus emlegetésére sem, mert az én szerény asszonyi véleményem szerint nem lehet olyan „ideális“ anarchizmus a világon, mely az igazi *keresztény* lelkű, *keresztény* szivü vezetőknél — kik ésszel és szívvél gyakorolnák a humánitást — áldásosabb nyereség volna. Különben is rettenetes sok és *nagy* időnek kellene addig lefolyni, míg *minden egyes* emberi „atomot“ oly erkölcsi és értelmi fokra vezetnénk, hogy azok minden felügyelet, minden vezetés nélkül *saját maguktól*. rendszeresen és harmonikusan mozogjanak. És ha ez a csoda megtörténnék, mi hívő protestáns asszonyok abban is azt az egyetlen, hatalmas, *vezető és uralkodó erkölcsi erőt* bámulnók legjobban, melynek eredetét, kiindulási pontját keresve, ismét csak egy felsőbb, *uralkodó* szellemre, Isten létére bukkanánk.

Szóval épen a legideálisabb anarchizmus mellőzhetné szerintünk legkevésbé a *felsőbbség*: az *Isten* fogalmát.

A protestantizmus azonban nemcsak a lelkiismeret, erkölcs, egyszerűség és humanitás irányba, hanem bátran elmondhatjuk, hogy a *családi élet* ideális vallása. Hiszen a protestantizmus első sorban felkent papjait járhatja elől a *családi élet példát adó* szent utain, és ha semmi más érdeme sem lenne a protestantizmusnak, szerintem *ezzel az egy elvével* már csatát nyert a másik

féllel szemben. Vajjon ki ne tudna arról a temérdek példás, puritán egyszerűségü és becsületességü családi életről, melylyel reformált egyházaink dicsekedhetnek; mert a protestántizmus e téren is megkívánja tőlünk, hogy Luther jelszavához hűek legyünk s ne csak a külvilágban, hanem a belső családi életünkben is az elkerülhetetlen apró félreértések és tévedések daczára, *nagy* és *fontos* dolgokban, — a házastársak egymás előtt, a gyermekek szülőikkel, a szülők gyermekeikkel szemben, mindig felemelt fejjel álljanak meg.

Nem tudom megállni, hogy gyermekekről beszélve, meg ne említsem, hogy valamint a protestántizmus nem a *külszin*, nem a dekoráció vallása, hanem a *lélek* számára készült *belső* hit, igyekezzünk mi protestáns asszonyok ezt a jelleget a gyermeknevelésnél is érvényesíteni, hogy gyermekeink ne csak *külsőleg*, formailag legyenek mindig nevelve. Azt láthatjuk, hogy a külforma sohasem hozza meg a lélek belső tartalmát, de a szilárd, biztos alap legtöbbször magától produkálja a külső, elfogadható formát és modort. Ha a lélek telve *mély és igaz* vonásokkal, valóban egy harmonikus egésznek képez, ösztönszerűleg külső megnyilvánulásaiban is hű mását produkálja ezen belső összhangnak, és ezt a külső megnyilatkozást semmiféle illetlenül ebben a hamisítatlan természetességben elő nem állíthatja.

Szabadjon még röviden kiterjeszkedni a mostani divatos nyelvek tanítására. Óriási előny egy emberre nézve, ha minél több nyelvet elsajátíthat magának, de vigyázzunk mi anyák, hogy a divatos nyelvismeretek miatt el ne hanyagoljuk gyermekeinknél a lélek belső kiképzését. Én a különböző nyelveket is inkább a mivelttség elérésére és kifejezésére való *eszközöknek* tartom, mint magának a mivelttség feltételének. Mert azt hiszem, nem az a fontos kérdés, hogy *miképen* és *hányféle nyelven* tudják majd gyermekeink gondolataikat kifejezni, hanem hogy vajjon *mit* fognak azzal kifejezni. Társadalmunk jövője sem attól függ, hogy milyen külső műveltséget biztosítunk a jövő nemzedék számára, hanem hogy micsoda belső erővel felfegyverkezve veszi ez majd fel az élet küzdelmét.

A mi protestáns egyházaink is kis apparatussal, kevés

külső és czikornyás eszközökkel a saját *belső erejükkel* végzik nagy munkájukat.

A protestantismus mély erkölce szerint a családhoz tartoznak még az ugynevezett *cselédek* is. Ha azt akarjuk mi asszonyok, hogy ezek mindenkor hűségesen helyt álljanak, első sorban nekünk vagyonosabb, művelt, tanult, öntudatosan érző és gondolkozó, szóval minden tekintetben *előnyben* levő osztálynak kell sok türelemmel, elnézéssel, örökös excusatióval, igazi keresztényi szeretettel „állnunk“ velök szemben, ha e téren is egyházaink *szabad* és *humánus* szellemét akarjuk érvényesíteni.

Én azt hiszem, hogy tartozunk bármelyik reformált egyházhoz, ezt a hatalmas szellemet, ezt a *rendithetlen szilárd alapot* egyformán megtaláljuk mindegyikben, mert csakis ez adott létet mindegyik iránynak. És még ha magának az egyházi életnek nem is használhatunk gyenge női munkánkkal, *sőt még ha a társadalom érdekében* is hiába fáradoznánk naiv törekvésünkkel, már csupa *igazságérzetből*, csupa *lelkesedésből* is kötelességünk részt venni *azoknak* az egyházaknak munkáiban, melyek még szétszakadásaik által is csak örökös *igazságkeresésüket* bizonyították.

És ha ezen igazságkeresésben egyházaink tagadhatatlanul némelykor kiméletlenebbül akarták az orthodox világ szeméről levonni a hályogot s megszabadítani azt az előítéletektől, gondoljuk meg, hogy a legmagasabb modern philosophia is azt tartja, hogy *csak az akadályok, a korlátok minden áron való elhárítása* az egyedüli mód arra, hogy az emberiség akarátának helyes irányba való terelését elérjük.

Magyarország egyik kiváló tudósa *Alexander Bernát* egy gyönyörű képpel fejezte be nem rég egyetemi előadásainak egy ciklusát. Elejében festette az isteni lélekkel bíró, haladásra predestinált embert, ki azonban le van bilincselve, le van kötözve. Hiába *állunk* előtte, ösztönözve őt, hogy *induljon utjára*, míg a bilincsek és kötelékek tartanak, minden törekvésünk hiába; amint azonban a bilincsek letöretnek, a kötelékek feloldódnak, nem is kell egy szót szóllanunk . . . az alak megindul *magától* . . . talán mert „másként nem tehet“, ha úgy akar „állni“ Teremtője előtt a hogy *felszabadult* lelkiismerete megköveteli.

A cél tehát nem a pusztá ösztönzés, hanem első sorban a *bilincsek leoldása, az akadály elhárítása, az akarat előtt.*

Ez a felséges szerep jutott a történelemben a *reformáczió-nak*; ez a szerep maradt meg örökre a *protestantizmus* számára és szerintem *ezt a szerepet vesszük át önkéntelenül mi protestáns asszonyok is*, ha egyházainkban működve, *onnét* kívánjuk az eszméket szétvinni és alkalmazni.

És legyen bár egyes, mellékes, külső dologban irányunk egymástól eltérő, tiszteljük bár *különböző* módon és alakban a mi közös megváltónkat, csak *egyforma* hűséggel álljunk mellette, mint Mária; csak a *bilincseket oldozó* eszme diadalától várjuk mindig a győzelmet . . . ne a holt, hanem az *élő*: feltámadott Krisztust hirdessük, mint Mária Magdolna, akkor én azt reménylem, hogy a tőlünk telhető kis, de becsületes munka tudatában, *ugy a világ, egyházunk és saját lelkiismeretünkkel szemben*, mint majdan *egy szebb hazában, amaz örök Biró előtt*, mi is fel-emelt fővel jelenthetjük:

Itt állunk — másként nem tehetünk!

Perczelné Kozma Flóra felolvasása.

A pozsonyi nagy eseményt az Unitárius Közlöny 4-ik száma tüzetesen ismertette. A felolvasás mellé iktatjuk a Nyugatmagyarországi Híradó sorait is.

Protestáns esték. A rendes kereteket meghaladó, valóságos ünneppé avatott estéje volt mult szombaton (f. hó 19-én) a protestáns este iránt érdeklő közönségnek. A lyceum tágas tornatermében — a mi külsőleg is az est rendkívüliségére hívta fel a közfigyelmet — nagy közönség gyűlt össze, mely nemcsak a protestánsokból alakult ki, hanem a más hitfelekezetű érdeklődőket is magában foglalta. A nagyfoku érdeklődés az est budapesti vendégeinek, a „Dávid Ferencz Egylet“ tagjainak szólott első sorban, kik az egyesületben a szabad gondolkozók szövetségét alakították meg, munkásságukat a szabad gondolkodás hőségnek, apostolának és mátyrjának, Dávid Ferencznek szellemében irányítván. E kiváló egyesületet természetes rokonérzéssel látta vendégül a pozsonyi theol. akadémia tanári kara, mely a szabad gondolkodásnak mindig híve és harczosa volt. Az egye-

sület kiváló tagjai közül megjelentek a felolvasáson Perczel Ferencznén kívül férje Perczel Ferencz és leánya Perczel Flóra, Bedő Albert, nyug. államtitkár és a Dávid F. Egylet védnöke, Józán Miklós unitár. esperes, Kozma Gy. és Gömörly K. nejjével. Maga az estély egész lefolyásában tanulságos is, élvezetes is, impozáns is volt. A theologusok szép éneke után dr. Másznyik Endre akad. igazgató magvas fejtegetésekkel átszótt rövid, formás beszédben üdvözölte az est vendégeit s különösen a felolvasót, ki egy pár szóval megköszönvén a szeretetteljes fogadtatást, tárgyára tért at, mely „A nőknek az egyházi életben való munkája“ volt. Kezdte a jelenlegi társadalmi élet kritikájával, lellemezvén a politikát, hol az önérdek és hiúság; az irodalmat és művészetet, hol a „secessio“, és a családi életet, hol a bensőséghiány az irányító elemek és az érezhető symptomák, majd a társadalmi fejlesztésnek szükségét hangoztatta, melynek az egész területen krisztusi szellemben kell történnie. Lelkesen apostrophálta Luthert, kinek jelszavát („Itt állok, másképp nem tehetek“) a mostani nőknek is követniök kell. Perczelné előadását megérdemelt taps követte. Ezután Albert József olvasta föl nagy tetszés mellett két japán meséjét, végül Krausz Vilmos gymn. tanár hegedün és Kubicsek Albert reálisk. tanár zongorán adták elő művészi precizitással Wieniawsky: „Legendá“-ját. Az estét a theologusok zsoltáréneke fejezte be, mely után a közönség egy szép est emlékével oszlott szét.

Este 8 óraker közvacsora volt a „Magyar királyban“, melyen a budapesti vendégeken kívül sokan vettek részt Pozsony társadalmából, így Forray Istvánné és Hubert Paula, dr. Dobrovits Mátyás, dr. Fésüs György, dr. Perjéssy Mihály, Jónás János, Sziklai Ottó dr., Mitterhauser Károly, Beck Vilmos, Sajtos Samu dr. nejjével, a theol. akadémia és lyceum több tanára nagyobbrészt családjaikkal és mások. A vacsora alatt sok szép és lelkes köszöntökben ünnepelték a budapestieket, többek közt dr. Másznyik, Jónás, Dobrovits és Perjéssy dr. éltették a vendégeket, kiknek nevében Bedő Albert és Perczel Ferencz köszönték meg a szives fogadtatást. – A vendégek a város nevezetességeit is megtekintették s másnap a legkedvesebb emlékekkel távoztak. A következő utolsó-estén f. hó 26-án Szilassy

Aladár közigazgatási bíró Budapestről tart fölolvastat „Ámerikai útja“-ról. Ez az est a Theol. Akadémián lesz megtartva, a melyre előre is felhívjuk a közönség figyelmét.

Miss Sullivan, egy siket-néma-vak leány tanítója.

(Vége.)

Hogy milyen kérdésekkel kellett számolni a Helén tanítójának, im álljon itt egy minket érdeklő beszélgetés. Egyszer azt mondták Helénnek, hogy a magyarok született muzsikuskok. A leány meglepetve kérdezte: hát azok énekelnek a mikor születnek? Erre barátja így folytatta „mikor Budapesten jártam, láttam olyan tanulót, a kinek volt legalább száz dal a fejében. Helén ezt jegyezte meg: „azt hiszem azoknak nagyon zajos fejük van“. Ez az észrevétel a mellett is bizonyít, hogy Helen nagyon hamar észreveszi ha valami nevetséges s a helyett, hogy a képletes beszéd zavarba hozná, jót nevet magán, hogy ő oly szószerint értelmezi a dolgotat.

Midőn megmagyarázták Helennek, hogy a léleknek nincsen alakja, nagy zavarba jött a zsoldárnak eme szavai fölött: *ő vezet lelkemet.* De hát annak lába van? Hát tud járni? Talán vak? mert ő úgy gondolta, hogy csak a vakot vezetik.

E két nagy lélek a Keller Helén és tanítója Miss Sullivan életéből nem egy rövid félórára, hanem egész napokra terjedő érdekes dolgokat lehetne felsorolni, de ovakodnom kell nehogy visszaéljek t. hallgatóim türelmével.

Teljesség okáért megemlítem, hogy Miss Sullivan egész életét tanítványának szentelte. Már 16 évet töltött vele. Ebből a nagyon hosszú időből csak egy pár hetet voltak távol egymástól. Mindig és mindenütt együtt vannak. A háznál töltött három év után két évet New-Yorkban a vakok intézetében tanult a beszéd gyakorlása érdekében; azután magán uton tanult francia, német és latin nyelvet. Majd fölvetette magát a Harvard-egyetemmel parallel női-egyetemre, a Radcliff collegeba és Miss Sullivan mindig kísérte tanítványát, „nem mint az árny utazót, csak jó időben“, hanem mint a világitó fáklya, mely utat mutat a sötétben. Kevés ember tud beszélni a siketekkel. Midőn a német nyelvből szaktanitót fogadtak, Miss S. kellett, hogy tolmácsoljon, mert a tanítónő nem tudott a kézre betüzni. Szegény Helen némileg úgy segített magán, hogy a tanító ajakáról és torkáról olvasta le ujjával a hangokat és szavakat.

Hát az a szolgálat, amelyet Miss Sullivan végzett és végez, közönségesen szólva, emberfeletti munka!

De a sentimentalis részt mellőzve, legyen szabad még egy pár perczet igénybe vennem nevelési rendszere összefoglalására.

Első pontja ez: a gyermek vegye észre, hogy a szavak: *dolgok, cselekedetek és érzelmek kifejezői,*

Második: *soha sem kell olyan dolgról beszélni a gyermek előtt, ami érzését bántja, vagy ami terhére van.*

Harmadik: *soha sem kell elhallgattatni a gyermeket, ha valamit kérdezni akar, hanem felelni kell neki lehető legőszintebben.*

Ezzel a módszerrel és természetes hajlamaival, arra természetével, s e mellett tanítványa iránti nagy szeretetével elérte Miss Sullivan, hogy tanítványa a világ egyik legnagyobb hőse lett, aki nemcsak hogy legyőzte a vakság, némaság és siketség óriási akadályait, nemcsak megtanulta tanulni s élvezni a tudományos és szépirodalom remekeit, de sőt a szobrászatot s a zenét is, hanem mindezekon felül, mint 22 éves leány megírta élete történetét, amely a legszebb dicsőhymnus, minőt tanítvány tanítójáról valaha zenghet.

Hát kérdezzük meg magunktól tanító barátaim és szülők! Van-e lehetetlenség a nevelés birodalmában? Mióta a Keller Helén életét ismerjük, bátran mondjuk: nincsen. Ime a XX-ik száz kezdetén természetes dologgá lett, ami Jézus korában csoda volt: a vakok látnak, a siketek hallanak és a némák beszélnek.

Vegyük fontolóra Miss Sullivan im e szavait: Én hiszem, hogy minden gyermek lényében valahol nemes tehetségek vannak elrejtve, melyeket föllehet ébreszteni, ki lehet fejleszteni, ha helyes módon közelítjük meg.

Ezt mondja Miss Sullivan. Én azt teszem hozzá: és minden gyermek hálás tud lenni, s egy vagy más alakban megmondja, amit Keller Helén: Ami jó van bennem, ami tehetségem látszik, ami vágy és öröm működik szívemben, mindazt a tanítóm szeretete ébresztette föl.

Boros György.

Egy kiváló író nő halála. A nemes szívü és nagy lelkü nők egyik legnagyobbika hunyt el Angliában, Cobbe Power Francziska személyében. 1822-ben született Irlandban, Dublin szomszédságában. Négy évig járt egy felsőbb leányiskolába s azontul teljesen a saját erején mívelte magát. Sok lelki megprobáltatást állott ki. Egyházából kilépett 17 éves korában,

mert kételkedni kezdett, hogy a biblia tanítása az 5000 ember megvendégeléséről szószerint igaz volna. Vallásos nézetei annyira megváltoztak, hogy hitetlen kételkedő volt, mig nem 25 éves korában kezébe került a Parker Tivadar könyve a vallásról. Ettől kezdve az unitárius írók körében érezte jól magát, ő is író lett. 30 éves korában egy nagyszabású könyve jelent meg az *erkölcsekről*. Nagyon sokat irt erkölcsi és vallási tárgyokról. Véleményére sokat adtak minden körben. Jótékony szive a szegények segítőjévé és önkéntes tanítójává avatta. Valóságos irodalmi és parlamenti harcztot folytatott a férjezett nők védelme érdekében, miután a londoni és más városi szegények között borzalmas dolgokat látott a részeges és erkölcstelen férjek kegyetlenkedéseiből. Miután javaslatából országos törvény lett, egy nő hálálkodva köszönte meg nagy jóságát. Cobbe így felelt: „csak azt óhajtanám, hogy bár a kinzott állatok érdekében tethetnék ennyit“. Carpenter Jakab Estlin tanár az Oxfordi Manchester College imaházában gyönyörű emlékbeszédet tartott e nagy nő fölött. E sorok írójának legkedveltebb írói közé tartozott.

TARTALOM: Nők az egyházi életben. Perczelné Kozma Flóra. — Perczelné Kozma Flóra felolvasása. — Miss Sullivan. Dr. Boros György. — Egy kiváló író halála. — Hirdetés.

Fülöp Sándor

Női szabó

Készít angol, francia ruhát és konfekciót a legutolsó divat szerint.

Ugyszintén elfogad hölgyeket a szabás és varrás tanításra.

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-utcza 10.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L-utcza 10.